Van achterlinie naar fronthoede:

De positie van de drogist door

In november neemt Marten Hummel afscheid van het Centraal Bureau Drogisterijbedrijven. Hummel heeft 32 jaar gepassioneerd gevochten voor de positie van de drogist en zelfzorg. Een weg met veel lef, veel strijd en vele mijlpalen. “Na jaren van defensief optreden, is het nu tijd dat de drogist offensief zijn maatschappelijke rol opeist.”

TEKST
Ivonne de Thouars
BEELD
In the Picture

In dit artikel nemen we u in vogelvlucht mee door de loopbaan van Marten Hummel, waarin stappen zijn gezet die tot vandaag aan toe bepalend zijn voor onze branche.

Wettelijke status drogist

We schrijven 1989, het jaar nadat het Nederlands Elftal Europees kampioen voetbal werd. Marten Hummel begint als secretaris bij Pharmacon. Zijn derde baan, want na zijn rechtenstudie werkte hij eerst als bedrijfsjurist en later als secretaris bij de branchevereniging voor wonen en mode. Daar raakte hij bekend met de kracht van een keurmerk: het CBW-keurmerk dat hij heeft opgericht. Deze ervaring kon hij later mooi gebruiken bij de introductie van het keurmerk Erkend Specialist in Zelfzorg. Daarover later meer. Pharmacon, in die tijd het exameninstituut én een samenwerkingsverband tussen zelfstandigen en grootwinkelbedrijf die geneesmiddelen verkochten, vroeg Hummel als secretaris. Een juiste keus want Hummel is een netwerker en verbinder pur sang. Die kwaliteiten waren hard nodig, omdat de positie van verkopers van zelfzorggeneesmiddelen in 1989 niet wettelijk geregeld was; de wetgeving die nog stamde uit de jaren ‘50 ging ervan uit dat alleen apothekers geneesmiddelen verkochten. Bij gebrek aan voldoende apothekers, werd de verkoop van geneesmiddelen door drogisten gedoogd. Omdat de Wet op de Geneesmiddelen (WOG) herzien zou worden, wilden drogisten via Pharmacon strijden voor hun gemeenschappelijk belang: een wettelijk geregelde positie van de drogist (ongeacht in een zelfstandige winkel of in het grootwinkelbedrijf) naast de apotheker. Marten Hummel kreeg de opdracht om ook het grootwinkelbedrijf te integreren in Pharmacon, zodat de belangen gebundeld konden worden voor het behalen van een wettelijke bevoegdheid van de drogist tot verkoop van zelfzorggeneesmiddelen naast de apotheker.

Tijdlijn

1989
Aangetreden (Pharmacon, later CBD)

de jaren heen

Einde beroep drogist?

Een kolfje naar de hand van Hummel. Hij voelde als geen ander aan dat er wat moest gebeuren in de drogisterijsector. Zo waren er bij het aantreden van minister Els Borst in 1994, plannen om in de nieuwe geneesmiddelenwet naast de apotheker ook de drogist (in elke winkel) een wettelijke bevoegdheid te geven om zelfzorggeneesmiddelen te verkopen. Het duurde echter heel lang voordat er stappen werden gezet. Hummel is van nature gezegend met een flinke dosis geduld, maar dit ging hem te ver. Hij vertrouwde het niet. Komt die bevoegdheid er wel? Hij bereidde zich met een bestuursadviseur voor op de mogelijkheid dat deze bevoegdheid niet door zou gaan. Pharmacon zette in 1996 een certificeringssysteem op en minister Borst reikte in 1997 het eerste certificaat uit. Een slimme zet, want daarmee werd getoond dat de drogisten verantwoorde zorg kunnen leveren en een wettelijke bevoegdheid waard zijn.

In 2000 bleek echter het vermoeden van Hummel juist: in het kader van de terugtredende overheid adviseerde het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG), toen o.l.v. voorzitter Frits Lekkerkerker, aan de minister van volksgezondheid (WVC) om de verkoop van zelfzorggeneesmiddelen vrij te geven. Deze groep geneesmiddelen was volgens het CBG veilig bij gebruik volgens de bijsluiter en het beroep drogist had volgens het CBG geen toegevoegde waarde. Helaas leken veldonderzoeken (van onder meer de Consumentenbond) deze bevindingen te staven: de advisering door de drogist was in de praktijk niet in orde. Daarmee dreigde in 2000 een eind te komen aan het beroep drogist. Er dreigden dus donkere wolken boven de sector. »

1997
Start certificeringssysteem met uitreiking van het eerste certificaat door minister Borst

1999/2000
Introductie functie assistent-drogist

2000
Voorstel geneesmiddelenwet: zelfzorggeneesmiddelen vrijgeven

Ontstaan CBD vanuit Pharmacon

Invoering verplichte nascholing

2006
Nieuwe geneesmiddelenwet met AV-, UAD- en UA-status

2006/2007
Procedure tegen CBG

2007
Wettelijke grondslag beroep (assistent)drogist

Voor de troepen uit

Marten Hummel en het CBD hebben steeds voor de troepen uitgelopen om de stappen die nu worden gezet, mogelijk te maken. “Een kwestie van lange adem en veel geduld hebben”, zegt Marten Hummel. “Het is een proces dat nooit echt af is. Ik kijk tevreden terug op mijn loopbaan in de sector, hoewel sommige zaken voor mij wel sneller hadden mogen gaan. Omdat wij op strategisch gebied van een defensieve naar een offensieve houding werkten, liepen we misschien wel eens te ver vooruit op de praktijk. Maar ik hoop dat de drogist nu zijn been bijtrekt en met trots zijn beroep uitdraagt. Dat betekent niet alleen oog hebben voor de commerciële belangen, maar juist ook voor de maatschappelijke verantwoordelijkheid die een drogist heeft. Dat zou een belangrijke drijfveer moeten zijn. Dat maatschappelijke belang van de drogist is ook de rode lijn die mij zo lang aan deze branche heeft verbonden. De drogist die de consument helpt met het bestrijden van kleine kwalen en voorkomen van gezondheidsklachten, en een bijdrage levert aan de verhoging van de medicatieveiligheid, de juiste zorg op juist plaats en lagere zorgkosten; daar geloof ik heilig in en ik heb dat door de jaren heen bij veel partijen voor het voetlicht weten te krijgen.”

Tegenwind uit Den Haag

Hummel bleek met de start van certificering de politiek een stap voor te zijn. Inmiddels was Pharmacon op eigen initiatief al begonnen met certificering en de 50 tot 60 procent van de drogisten pakten de certificering en de bijbehorende opleiding en nascholing op ondanks de tegenwind uit Den Haag.

Minister Borst nam het advies van het CBG over en gaf in 2000 in de Tweede Kamer aan dat zij van plan was om in de komende Geneesmiddelenwet op te nemen dat voor de verkoop van zelfzorggeneesmiddelen geen deskundigheid nodig is en dat deze geneesmiddelen door iedereen verkocht mogen worden. De minister wilde tevens per direct de opdracht aan de inspectie (nu IGJ) geven om vooruitlopend op deze nieuwe regeling de huidige wet niet meer te handhaven. Dit zou betekenen dat vanaf het jaar 2000 zelfzorggeneesmiddelen overal te koop konden worden aangeboden.

Inspectie handhaven

Marten Hummel intensiveerde met het bestuur vanaf dat moment de lobby richting Tweede Kamer met als eerste doel dat, zolang de nieuwe regeling nog niet door de Kamers was, de zelfzorggeneesmiddelen nog alleen door drogisten en apothekers verkocht zouden mochten worden. Om zijn argumenten te versterken en de toegevoegde waarde van de drogist kracht bij te zetten, haalde Hummel praktijkervaringen bij de drogisten op: hoe hebben de drogisten met hun advies ergere gezondheidsproblemen voorkomen bij de consument? Wat is de meerwaarde van de drogist? Deze vragen kreeg veel respons van drogisten en Hummel stelde een rapport samen dat aan de Vaste Commissie voor de Volksgezondheid van de Tweede Kamer werd gestuurd. Zijn strategie werkte. Dankzij deze bevindingen adviseerde de meerderheid van de commissie, onder aanvoering van Siem Buijs (CDA) en Rob Oudkerk (PvdA), aan de minister om niet vooruit te lopen op de nieuwe regelgeving en de inspectie opdracht te geven om te handhaven dat de zelfzorggeneesmiddelen alleen verkocht worden via drogisten en apotheken. De minister werd zo gedwongen om de ‘Koninklijke weg’ te volgen: eerst de wet via de Tweede en Eerste Kamer wijzigen en dan pas de opdracht aan de inspectie wijzigen.

Het beeld staat nog scherp op het netvlies van Marten Hummel: Rob Oudkerk, een huisarts, zwaaide in de Tweede Kamer met het rapport van de drogisten: “Ik heb hier een dik pak papier waaruit blijkt dat drogisten een belangrijke rol spelen in gezondheidsvoorlichting. Ik herken veel situaties uit mijn huisartsenpraktijk en wat mij betreft is het nog geen gelopen race om te concluderen dat de drogist niet nodig is en dat de verkoop van zelfzorggeneesmiddelen volledig vrij gegeven kan worden.” IGJ bleef dankzij deze discussie de oude wet handhaven en het hek was nog niet van de dam voor drogisten.

2013
Lancering
Erkend
Specialist in
Zelfzorg

Deze politieke discussie leidde ook tot een interne discussie: supermarkten namen afscheid van Pharmacon, zij vonden dat zij baat hadden bij vrije verkoop van zelfzorggeneesmiddelen. De drogisterijen deelden die mening niet en richtten in de loop van 2000 het Centraal Bureau Drogisterijbedrijven op met Marten Hummel als directeur en in het bestuur DA, DIO, Etos, KNDB, Kruidvat, Dirx, De Tuinen en Trekpleister. Pharmacon werd het zelfstandig exameninstituut met een onafhankelijk bestuur.

AV, UAD en UA

De politiek heeft de drogist altijd in het vizier gehad. Na enkele kabinetswisselingen, werd pas begin 2006 de ontwerp geneesmiddelenwet ingediend door het minister Hans Hoogervorst. Voor de drogist was er geen toegevoegde waarde meer bij de verstrekking van zelfzorggeneesmiddelen, zo stond er droogjes in de conceptwet. Het CBD onder aanvoering van Marten Hummel wist de Tweede Kamer in beweging te krijgen. Met amendementen van met name CDA, PvdA en SGP werden alsnog niet alle zelfzorggeneesmiddelen vrijgegeven voor verkoop door iedere winkel, maar juist een kanalisatie van zelfzorggeneesmiddelen via apotheek en drogist UAD (Uitsluitend Drogist & Apotheker) en UA (Uitsluitend Apotheker) naast Algemene Verkoop (AV) ingesteld. Ook werden de diploma's drogist en assistent-drogist in de wet opgenomen. Dus de wettelijke bevoegdheid van de drogist naast de apotheker was een feit. Adel verplicht, dus werd in de wet opgenomen dat de drogist wel verantwoorde zorg moet aanbieden bij de verkoop van de UAD-geneesmiddelen (zonder dat overigens echt te specificeren). Om invulling aan deze wettelijk verplichte verantwoorde zorg te »

De cirkel rond

Marten Hummel stopt als directeur. Het zal voor iedereen even wennen zijn. Hij heeft er het volste vertrouwen in dat de lijn die hij meer dan drie decennia lang zorgvuldig heeft uitgezet, een goed vervolg krijgt met de aantreding van Jos Jongstra als nieuwe directeur. "Ik heb Jos vanaf april kunnen inwerken en het bestuur heeft ons daarmee de gelegenheid gegeven om de overdracht goed voor te bereiden." Hummel zal na zijn pensionering nog actief blijven als adviseur buiten de drogisterijbranche. Met zijn ruime ervaring; het opzetten en draaiende houden van een brancheorganisatie, het bemiddelen in een bestuur met soms tegengestelde belangen, het opzetten van kwaliteitssystemen en opleidingsstructuren en lobbyen in Den Haag, kan hij voor vele partijen iets betekenen.

Afscheid met congres

Om het afscheid van Marten Hummel luister bij te zetten, wordt er in februari 2022 een zelfzorgcongres georganiseerd. "Daarmee is voor mij de cirkel rond" zegt Marten Hummel, die in de eerste jaren van zijn carrière in de drogisterij twee zelfzorgcongressen organiseerde. "In 1989 stond het thema van winkelier naar zelfzorgadviseur centraal: als je zelfzorg nodig hebt, dan moet je bij de drogist zijn. En nu zijn we zover dat we de rol van zelfzorg binnen de domeinen zelfmanagement en preventie kunnen claimen. Dat zal tijdens het congres dan ook centraal staan."

2015
2000e keurmerk uitgereikt

Keurmerk ISO gecertificeerd

2016
Lancering nascholingsplatform Zorg dat je Bijblijft

2019
Drogist en huisarts werken samen: Proeftuin

Drogist lid van Alliantie Medicatieveiligheid

CBD wint hoger beroep tabletdrogist

2020
Invoering risicowaarschuwingen

Status van vitale en cruciale sector

Raad van State: verkoop UAD zonder fysieke aanwezigheid (assistent) drogist niet toegestaan

Lancering Keurmerk Zelfzorg Online

2021
Officiële partner CBG, partner van de Eerstelijns, lid Federatie voor Gezondheid

november 2021
Pensioen

>> geven, stelde het CBD de Nederlandse Drogisten Norm op: wat zijn de voorwaarden voor verantwoorde zorg bij de verkoop van UAD-middelen?

Bleef natuurlijk wel de vraag hoe de indeling van de zelfzorggeneesmiddelen over de rubrieken UA, UAD en AV eruit zou zien. Dat werd door de minister aan het CBG overgelaten. De indruk bestond dat het CBG de richting van het Verenigd Koninkrijk zou willen opgaan (veel zelfzorggeneesmiddelen in AV). Toen overleg niet veel duidelijkheid opleverde, is het CBD procedures tegen de Staat (het CBG) gestart. Hummel: "De criteria en toepassing daarvan voor de indeling waren onduidelijk! Wij eisten dat er duidelijkheid zou komen." Het CBD ging er onder leiding van Marten Hummel vol in. Het was wederom een spannende tijd. Leveren de procedures tegen de staat resultaat op? En ja, hoor. De procedures leidden uiteindelijk tot een goede onderbouwing en jurisprudentie. De indeling van CBG werd duidelijk en er ontstond een uitgebreide UAD -klasse. Met UAD kan de drogist zich echt onderscheiden van de supermarkt .

Blijven laveren

De positie van drogist is bijzonder. In de EU de enige in zijn soort. "De drogist vertegenwoordigt het beste van twee werelden: de ruime toegankelijkheid en laagdrempelig van de supermarkten en de garantie van verantwoorde zorg van de apotheker. Tot de dag van vandaag moet de sector ervoor waken om niet te veel naar de ene of de andere kant te buigen. Zorgvuldig laveren tussen deze twee posities vergt een delicate aanpak", aldus Hummel.

Verder verankeren

Hummel heeft de basis van de huidige positie van de drogist gelegd. Zelf zal hij dat nooit zo zeggen. De wettelijke erkenning van de drogist als verkoper van UAD-geneesmiddelen (het grootste deel van de zelfzorggeneesmiddelen), is de basis waarop het CBD alle verdere stappen heeft kunnen zetten die de positie van de drogist verder verankeren, zoals op de tijdlijn te zien is.

En stappen zijn er gezet! Het CBD investeerde onder andere in certificering en opleiding en introduceerde begin 2000 de nascholingsverplichting voor (assistent)drogisten. Met de oprichting van het Nascholingsplatform 'Zorg dat je Bijblijft' in 2016 kreeg die nascholing nog een belangrijke impuls. Met inmiddels meer dan 10.000 actieve (assistent)drogisten die deelnemen! En in dit jaar heeft het CBD het keurmerk Zelfzorg Online geïntroduceerd. Om de verantwoorde zorg bij de online verkoop van zelfzorggeneesmiddelen te garanderen aan de klanten
Als netwerker zoekt Hummel de verbinding. Alleen door samenwerken kan het CBD de positie van de drogist veilig stellen voor de toekomst en deze verstevigen. En die toekomst ligt in een positie van de drogist als het voorportaal van de zorg. Daarom worden verschillende samenwerkingsverbanden aangegaan met grote partijen in de zorg zodat de drogist niet alleen wordt gezien als retailer maar ook als zorgpartner – niet alleen op het gebied van zelfzorggeneesmiddelen maar in het kader van zelfzorg (preventie, leefstijl, ja het brede gebied van gezondheid). Marten Hummel hierover: "Dit resultaat is behaald omdat we onze beweringen over de toegevoegde waarde van de drogist altijd sterk onderbouwden met certificering, onderzoeken en praktijkervaringen en zo konden we wat we vertelden, waarmaken. De samenwerking met partijen als CBG, dat het CBD nu als veldpartij erkent, Lareb, KNMP, IVM, Consumentenbond of Patiënten Federatie Nederland is belangrijk, maar daarnaast moet elke drogisterijmedewerker de deskundigheid en verantwoorde zorg in de praktijk laten zien."

Van defensief naar offensief

De drogisterijbranche heeft vaak de eigen positie en die van zelfzorg moeten verdedigen. Verdedigen bij de politiek, bij de overheid en stakeholders, maar ook in eigen kring. Die positie wordt nog steeds onder druk gezet, zoals ook bleek uit de laatste rechtszaak die het CBD heeft gevoerd tegen de overheid (inspectie) over de tablet drogist van Albert Heijn. Met invoering van de 'tablet drogist' plaatste Albert Heijn de advisering door (assistent) in feite op afstand van de klant. De Raad van State heeft Albert Heijn daarin in 2020 ongelijk gegeven. Mede door deze casus pleit onder andere het IVM nu voor een aanscherping van de wettelijk term 'verantwoorde zorg'.
Het CBD is onder leiding van Marten Hummel scherp op dit soort ontwikkelingen die de positie van de drogist onderuit kunnen halen, want 'elke aanval kan de verdere investering in kwaliteit onder druk zetten'.

Na jaren van verdediging van de positie kunnen drogisten de aanval kiezen. Kijk naar het aantal certificeerde drogist (ruim 83 procent) en het aantal deelnemers van het Nascholingsplatform (bijna 10.000 medewerkers). Een kroon op het werk van het CBD en alle drogisten was in 2020, midden in de coronacrisis, de aanwijzing van de drogisterijen als essentiële winkels die open moesten blijven en de toekenning aan de medewerkers van de drogisterijen van de status 'vitale sector' door de overheid (nodig om de samenleving draaiende te houden). Aanvankelijk was het de bedoeling dat de drogist net als andere winkels gesloten zou worden >>

Lef tonen

De loopbaan van Marten Hummel kende veel spannende momenten, waarbij het voortbestaan van de drogist regelmatig op de tocht stond. De positie van de drogist is met hand en tand verdedigd en inmiddels kan niemand meer om de drogist heen. Het CBD zal zich de komende jaren met hetzelfde lef storten op de aanval, zo verwacht Hummel. Zo kan de drogist, als eerste contactpunt in de gezondheidszorg, ook doorverwijzen naar bijvoorbeeld een tandarts, verloskundige, diëtist of fysiotherapeut. En als de Tweede Kamer stelt dat de apotheker een rol kan spelen in de covid-vaccinatie, stelt het CBD voor om de drogist een grotere rol te geven bij de zelftesten. Marten Hummel: "Tien jaar geleden zou zo'n idee geen voedingsbodem krijgen, maar je moet lef blijven tonen. Daardoor val je op, gaan mensen zich verdiepen in het vak drogist en uiteindelijk geloven in onze onderscheidende waarden."

tijdens de corona-lockdowns, maar door de lobby van het CBD werd steeds benadrukt dat de drogist, net als de apotheker, een cruciale rol speelt in de geneesmiddelenvoorziening.

Vervolg Proeftuin

De medewerkers van het CBD-bureau in Maarssen zijn al jaren in dienst bij het CBD en zij hebben zij aan zij met Marten Hummel de strijd voor erkenning van de drogist meegevoerd.
Is die strijd dan nooit voorbij? Nee, maar er is wel een verschil zichtbaar. Ging de strijd vooral over behouden van de positie van de drogist, nu is het veel meer het grijpen van kansen die er liggen. Daarom heeft het CBD een strategie voor de toekomst uitgezet. Om de gezondheidzorg in ons land toegankelijk en betaalbaar te houden moet die veranderen. Daarom is Hummel drie jaar terug een proeftuin gestart waarin de samenwerking tussen huisartsen, apothekers en drogisten wordt onderzocht: hoe kunnen die elkaar versterken? Het onderzoek is inmiddels bijna afgerond. Het traject is opgezet om te onderzoeken hoe de juiste zorg op de juiste plek kan worden gegeven; niet alleen om de patiënt met kleine kwalen naar de drogist te verwijzen, maar ook om te voorkomen dat mensen te lang zelf blijven dokteren en naar de huisarts gaan wanneer het moet. Uit het onderzoek blijkt dat drogisten geregeld doorverwijzen naar een huisarts, en ook goede inschattingen maakt op basis van een 'pluis/niet-pluis' gevoel. Het onderzoek vond uiteindelijk plaats bij vier huisartsen en krijgt binnenkort een landelijk vervolg onder veertig huisartsen. In die gebieden wil het CBD ook de lokale drogisten in het onderzoek mee laten lopen, zodat de verandering in het gedrag van de patiënt en consument goed geregistreerd kan worden. De resultaten worden eind 2022 afgerond.

Vakopleidingen in eigen beheer

Hummel krijgt veel van zijn ideeën tijdens het hardlopen. Hij loopt regelmatig een halve-marathon, rent met zijn dochter, die de laatste tijd haar vader de achterkant van haar schoenen laat zien. Dat steekt, want Hummel wil ook winnen. Ook in opleidingen, want binnenkort zet het CBD een grote stap. De brancheorganisatie zal vanaf 2022 de vakopleidingen tot verkoper in de drogisterij, assistent-drogist en drogist ook zelf aanbieden. Het CBD vond de huidige opleidingen te weinig praktijk- en toepassingsgericht en is nu samen met praktijkdeskundige drogisten druk met het samenstellen van de lessen. Deze worden, net als op het Nascholingsplatform, online en interactief samengesteld met cases en instructievideo's. Uiteindelijk biedt het CBD volledige vakopleidingen aan die geëxamineerd worden door Pharmacon.

Hummel voorziet dat klanten de drogist steeds vaker vinden. De drogist is immers de laagdrempelige specialist op het gebied van gezondheid. Jaarlijks geven drogisten ruim 64.000.000 adviezen! Vragen die verder gaan dan zelfzorggeneesmiddelen. Gezonde leefstijl, preventie, gebruik van voedingssupplementen, hygiëne, Daarom onderzoekt het CBD samen met de Universiteit Maastricht en de Vereniging Arts & Leefstijl hoe de scholing voor de drogist op dit bredere terrein kan worden uitgebouwd.
Klanten gaan naar de drogist voor advies, maar zoeken ook steeds meer online naar informatie. Belangrijk is dat consumenten de

juiste informatie krijgen over zelfzorg. Het CBD is in gesprek met het Netwerk Patiënten Informatie om informatie over zelfzorg op te nemen. Dit netwerk bestaat uit de websites van medicijnautoriteit CBG en bijwerkingencentrum Lareb, Thuisarts.nl en Apotheek.nl. Aanleiding hiervoor was de constatering van de Patiënten Federatie Nederland dat de betrokken websites onvolledige informatie geven over zelfzorg(-geneesmiddelen). CBD wordt hierbij gezien als deskundig op het gebied van communicatie met consumenten op het gebied van zelfzorg. Ook dit dus weer een erkenning van de drogist als zorgpartner. ■

Sinds 2010 tekent Careality als het vakblad voor de drogisterijsector de ontwikkelingen die zijn ingezet door het CBD op. Marten Hummel presenteert op de volgende pagina's een selectie aan artikelen die de mijlpalen van de tijdslijn markeren.